

Titel: I.

Citation: "I.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1875*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r01-shoot-chptrd1e23049.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1875*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

I.

Enkelte Værnething.

Ved enkelte Værnething forståes her de Værnething, som komme til Anvendelse bortset fra Sagers Forening. Reglerne under I. falde i følgende Grupper: 1) § 60 om de isolerede Retshandlingers Værnething. 2) §§ 61 — 67 om Sagernes Værnething, og 3) §§ 68 og 69, indeholdende mere almindelige Bestemmelser.

Enkeltstående Retshandlinger : sådanne, hvis Foretagelse må ske i en Retskreds, der er uafhængig af Sagens Værnething, bliver der jævnlig Spørgsmål om i Strafferetsplejen. For det Første kan Sagens Værnething ikke være Norm for de Retshandlinger, hvorom der bliver Spørgsmål, førend Sag er rejst, altså under Efterforskningen i offentlige Sager, jfr. med Hensyn til private Straffesager §§ 440 og 446. Men også efter at Sag er rejst, bliver der af forskellige Grunde ofte Spørgsmål om Retshandlinger, ved hvilke Sagens Værnething ikke er afgjørende, enten fordi de foretages uafhængig af Sagen, se § 225, eller fordi faktiske eller procesretlige Grunde (såsom Afstandsreglerne for Vidner eller at Procesreglerne udelukke Vidners Afhørelse for den Ret, ved hvilken Sagen er anhängig) gjøre en sådan særlig bestemt Retskreds nødvendig. For slige enkeltstående Retshandlinger giver § 60 den ved Forholdets Natur påbudte Regel.

Med Hensyn til Værnethinget for Straffesager — rettens Forundersøgelse derunder indbefattet — vilde den Betragtning, at Værnethinget bør være det, som er bedst tjenligt til Øjemedets Opnåelse, navnlig med Hensyn til

en let, ikke for bekostelig Bevisførelse, og at den Sigtede er pligtig til at underkaste sig ethvert sådant Værnething, nærmest fore til fuldstændig Valgfrihed, da det må indrømmes, at det beror på samtlige konkrete Omstændigheder og ikke kan afgjøres ved en almindelig Regel, hvilket Værnething der efter hint Hensyn er tjenligst for den enkelte Sags Undersøgelse. Da imidlertid et så frit Valg ikke kunde lægges i Anklagerens Hånd på Grund af de Misbrug, for hvilket dette vilde udsætte den Sigtede fra Modpartens Side, og da det vilde føre til urimelig Omstændelighed at få Værnethinget i ethvert enkelt Tilfælde bestemt af en Domstol, bliver Fastsættelsen af et eller flere bestemte Værnething ved en almindelig Regel dog en Nødvendighed, og den Mulighed, at et andet Værnething ifølge de særlige Omstændigheder måtte være hensigtsmæssigere, kan der kun tages Hensyn til på den Måde, at der åbnes Adgang til Afvigelse fra den almindelige Regel, således som § 67 bestemmer, nemlig i Sager, hvor Værnethingets Bestemmelse har en offentlig Interesse, ved Afgjørelse as en overordnet Ret, i private Straffesager i egentlig Forstand, hvor navnlig Omkostningsspørgsmålet ikke har væsentlig Betydning for det Offentlige (se § 481), ved Vedtagelse mellem Parterne. Skal altså en almindelig Regel gives, må der tages Hensyn til, hvilket Værnething der efter Sandsynlighed vil være det tjenligste for Undersøgelsen, og dette fører da til den altid og allevegne anerkjendte Regel: Gjerningsstedets Værnething. For Tilfælde, hvor denne Regel er faktisk uanvendelig, og hvor hint Hensyn derfor ikke afgiver nogen Bestemmelsesgrund, har Straffeprocessen fremdeles altid kjendt to andre Værnething, nemlig Hjemthinget og Pågribelsesstedets Værnething, og det kan heller ikke være tvivlsomt, at den Sigtede i al Fald da er pligtig at underkaste sig et af disse, når hint mere berettigede Værnething mangler, det første af samme Grund, hvorfor Enhver overhovedet må finde sig i at sagsøges ved sit Hjemthing, hvor ikke særegne Grunde give ham Krav på et andet Værnething, det andet, fordi det er mest tjenligt for Sagens hurtige Afgjørelse, et Hensyn, som Anklageren har naturligt Krav på at få taget

i Betragtning, hvor mere afgjørende Hensyn ikke kunne anføres for nogen anden Retskreds. Endel Love, således den nugældende preussiske Straffepoces, tillægge imidlertid de to sidstnævnte Værnething en mere udstrakt Betydning, idet de i ethvert Tilfælde overlade Anklageren Valget mellem et af dem eller Gjerningsstedets Værnething. Andre Love — og den Regel har det nye tyske Udkast optaget (se § 4) — tillægge vel Pågribelsesstedets Værnething en underordnet Betydning, men tilstede derimod i alle Tilfælde Anklageren Valget mellem Gjerningsstedets Værnething og Hjemthinget. At stille Pågribelsesstedets Værnething til frit Valg i ethvert Tilfælde synes nu under alle Omstændigheder ikke at kunne bifaldes; thi når dette Værnething ikke falder sammen med Gjerningsstedets, hvad jo ofte vil være Tilfældet, er der i og for sig ingen Grund til at antage, at netop ved det de Hensyn ville fyldestgøres, som give Gjerningsstedets Værnething dets naturlige Berettigelse. Dette kan derimod snarere være Tilfældet med Hjemthinget, og herpå Støtter også det tyske Udkast sin Regel. Det bemærkes i Motiverne, at det ikke fjælden forekommer, at de for Sagen væsentligste Vidner ikke bo i den Retskreds, hvor Gjerningen er begået, men hvor den Sigtede boer, og dette Hensyn er ganske vist i den mundtlige Proces særdeles vigtigt. Men om det end må indrømmes, at Sådant kan forekomme, så tor det dog neppe siges, at Sandsynligheden herfor er endog blot

tilnærmelsesvis ligeså stor som det omvendte, idet de Tilfælde, som vel ville være de overvejende hyppigste, nemlig hvor Gjerningssted og Hjemsted falde sammen, selvfølgelig ikke komme i Betragtning. Men når Forholdet er det angivne, kan det efter det almindelige Synspunkt ikke være rigtigt at give Anklageren en Valgret; § 67 må da også her være Hjælpemidlet for de mindre hyppige Tilfælde. Vilde man gå videre, måtte i al Fald den Sigtede have Ret til at fremkalde en Retsafgørelse om det hensigtsmæssigste Værnething. Men det kan forudsees, at der da jevnlige vilde blive måske vidtløftige Forhandlinger om dette Spørgsmål, der dog tildels mindre vel egner sig for Retsafgørelse, og hvilke i al Fald vilde forhale Sagen.

Udkastet har derfor troet, at det vilde være rigtigt også i den nye Proces, overensstemmende med Flertallet af de nyere Love, at bibeholde den gjældende Rets Regel om Gjerningsstedsværnethingets Fortrin i Almindelighed. Der gives imidlertid Klasser af Sager, hvor det Hensyn, som i Almindelighed begrunder dette Fortrin, ikke så ubetinget kan stilles i første Række, hverken efter den Sandsynlighed, der er for, at det får praktisk Betydning i Sagen, eller ligeoverfor andre Hensyn, der tale for et af de andre Værnething. I de Sager, hvis Forfølgning er henlagt til Politiet, ligesom i de egentlig private Straffesager, vil det i Reglen være ønskeligt for den Sigtede at blive søgt ved sit Hjemthing, og fremdeles er den hurtige Afgørelse i Pågribelsestilfælde i slige Sager et Hensyn af særlig Vægt, blandt Andet fordi Væretægtsfængsel ofte vil være udelukket ved Loven, medens det dog faktisk kan betinge Forfølgningen, at den kan bringes til Ende mod en Anholdt, medens man er ham mægtig. Det bør derfor i disse Sager være Anklagerens Ret at gå til et af de sidstnævnte Værnething, men da hans Ret at gå til Gjerningsstedet dog ikke kan betages ham, vil det sige, at der i disse Sager bør overlades ham Valg mellem alle tre Værnething. Dette er Hovedtrækkene i Udkastets System, om hvilket det endnu skal bemærkes, at det i de vigtigste Dele stemmer med den hos os nu gjældende Ret. Med Hensyn til de foreslåede Regler i det Enkelte kan følgende bemærkes.

Gjerningsstedets Værnething bestemmes, overensstemmende med den gjældende Ret og Forholdets Natur, ved Handlingen, ikke Virkningen, selv om denne hører med til Forbrydelsens Begreb. Som Exempel på, at flere Handlinger udkræves til Forbrydelsens Begreb, kan nævnes Dokumentfalsk, se Stl. § 278. Reglen for dette Tilfælde, nemlig at den sidste til Begrebet nødvendige Handling er afgjørende, er i Konsekvens af den almindelige Regel, ligesom det ligger i denne, at hvor Handlingen faktisk opløser sig i flere, der foregår i forskellige Retskredse, kommer det an på den afsluttende Handling. Forskjelligt fra det nysommeldte Tilfælde er det, at flere Handlinger hver for sig vilde begrunde et forskelligt Gjerningsstedsværnething,

men dog i strafferetlig Henseende ere at betragte som een Forbrydelse, jfr. s. Ex. Stl.s § 239 (Hæleri som Næringsvej). Her ligger det i den almindelige Regels Konsekvens, at Anklageren har Valg mellem de flere lige begrundede Værnething. Derved undgås da også de Vanskeligheder, som kunde foranlediges ved Besvarelsen af det Spørgsmål, om de flere Handlinger ere at opfatte som een Forbrydelse, jfr. det i Strafferetten omtvistede Begreb om fortsætte Forbrydelser; thi Reglen bliver den samme, som vil gjælde, når Handlingerne udgjøre flere Forbrydelser, jfr. § 71. At flere Retskredse med lige Føje kunne betragtes som Gjerningssteder, kan iøvrigt også skyldes de faktiske Forhold, som i § 62 i Slutningen ommeldes, og her må der da ligeledes være Valg. Den Fiktion af et Gjerningsstedsværnething, som § 63 opstiller, forklares naturlig ved den Sandsynlighed, der i det ommeldte Tilfælde er for, at de vigtigste Vidner lettest kunne have der, hvor Skibet begiver sig hen ved sin Hjemkomst, jfr. det tyske Udkast § 3, hvorved bemærkes, at Tilføjelsen „for at losse eller lade“, sigter til at udelukke et ved rent forbigående Øjemed bevirket Ophold. Men iøvrigt er det ikke Meningen at tillægge dette fingerede Gjerningssted samme Fortrin som det virkelige; §§ 64 og 65 vise, at Hjemthinget og Pågribelsesstedets Værnething ved de på dansk Skib eller af et dansk Skibs Besætning udenfor dansk Søterritorium begåede Forbrydelser ikke blot skulle komme til Anvendelse i de Tilfælde, hvor § 63 bliver uanvendelig, f. Ex. fordi den Sigtede er hjemsendt, førend Skibet vendte tilbage, men at de også kunne vælges, hvor Værnethinget efter § 63 vilde kunne komme til Anvendelse.

At Hjemthinget og Pågribelsesstedets Værnething blive anvendelige dels ved de udenfor Kongeriget begåede Forbrydelser, der høre under den danske Straffemyndighed (§ 64, Nr. 1), dels når der mangler sådanne Oplysninger med Hensyn til de i Kongeriget begåede Forbrydelser, der betinge Anvendelse af Gjerningsstedets Værnething (§ 64 Nr. 3), dels endelig ved de i § 64 Nr. 2 nævnte Klasser af Forbrydelser, er begrundet tidligere. Har den Sigtede ikke Bolig i Riget, men den

danske Straffemyndighed dog er anvendelig mod ham, må efter de også i den borgerlige Retspleje anerkjendte Regler hans Opholdssted i Riget begrunde Værnething, og, hvis han ikke findes i Riget, det Sted, hvor han sidst havde Bolig eller opholdt sig. Den første af disse, Mangelen af egentligt Hjemthing erstattende Regler bliver ikke overflødig ved § 65, da der kan mangle Grund til Anholdelse, og den sidste er nødvendig for det Tilfælde, at der findes Grund til at foretage de Skridt, som Udkastet hjemler (jfr. navnlig § 197 ff.) mod en Sigtet, der har unddraget sig Forfølgning ved Flugt. Slutningsbestemmelserne i § 64 skabe, tildels i Henhold til den gjældende Ret, fingerede Hjemthing, hvortil der er en uafviselig Trang, jfr. Udkast til Lov om den borgerlige Retspleje § 15.

Særegne Regler om Værnethinget må gives for de ejendommelige i § 2 nævnte Sager; Reglerne herom i § 66 behøve ingen nærmere Begrundelse.

De i § 67 2det og 3die Stykke indeholdte Regler ere allerede tidligere omtalte. Foruden disse må Loven imidlertid endvidere umiddelbart åbne Adgang til en midlertidig Afvigelse fra Værnethingsreglerne med

Hensyn til Retshandlinger, ved hvilke Sag mod en Person indledes. Det vil nemlig let kunne stille sig således, at stige Retshandlinger ikke kunne henvises til det rette Værnething, uden at enten Øjemedet vilde forspildes, eller en i Loven foreskrevne Frist overstrides, således f. Ex. med Hensyn til Anholdelse. Her må da Reglen i § 60 overføres; umiddelbart finder denne nemlig ikke Anvendelse, da stige Retshandlinger mod Personer, der ikke tidligere vare sigtede, netop ikke efter Udkastet ere isolerede, men Begyndelsen af en Sag mod dem. Selvfølgelig bør Sagen snarest mulig afgives til den kompetente Ret.

At Retten i Embeds medfør må prøve, om Sagen er indbragt for ret Værnething, må ganske vist være Hovedreglen. Det stemmer imidlertid med Forholdets Natur at gjøre vigtige Indskrænkninger i denne Regel. For det første følger det med Hensyn til private Straffesager af den i § 67 givne Regel, hvorefter Værnething i private Straffesager kan

vedtages, at Afvisning på Grund af Afvigelse fra det lovbestedte Værnething kun bør finde Sted, når Indsigelse gjøres; i modsat Fald antages altså Samtykke af den Sigtede til Afvigelsen. Men også i offentlige Sager bør det så vidt mulig undgås, at Retten af Hensyn til Værnethinget erklærer sig inkompetent, da dette let fører til Forhaling, Gjentagelser og andre Ulemper, uden at Sådant kan siges nødvendigt for det Offentliges Interesse. Dette Hensyn får især Betydning, når Hovedforhandlingen er begyndt. Prøvelse i Embeds medfør bør derfor indskrænkes til Sagens foreløbige Stadier; er Sagen kommen ud over disse, bør Afvisning kun finde Sted, naar Indsigelse gjøres. Grkjendes først dette, at det under visse Forbold ikke er en Nødvendighed, men beror på den Sigtede, om Afvisning skal finde Sted, så må der fremdeles, for at Retten til at gjøre Indsigelse ikke skal misbruges til at gjøre en næsten afsluttet Forhandling frugtesløs, fastsættes en Frist, inden hvilken Indsigelsen skal fremsættes. I Reglen er der Lejlighed for den Sigtede til at fremkomme med Indsigelsen, førend Hovedforhandlingen er begyndt, jfr. § 254; han bør da ikke holde den tilbage, hvis han vil gjøre Brug af den. Derimod må ban, når han har fremsat den, uden at det lykkedes ham derved at hindre Henvisning til Hovedforhandling, Være berettiget til at fremsætte den påny ved denne efter den Grundsætning, som § 304 opstiller; men det bør ske strax, så snart Adgangen dertil er åben, jfr. §§ 310 og 356. Adgang til at fremsætte Indsigelsen før Hovedforhandlingen har den Sigtede dog ikke altid, navnlig ikke i Politifager og private Straffesager, se §§ 363, 364 og 447 (men det Første Møde under Hovedforhandlingen er her heller ikke beregnet på Bevisførelse); i så Fald gjælder kun den sidstnævnte Regel.

Det andet Stykke i § 68 udtaler den med Forholdets Natur stemmende Regel, at Til sidesættelse af Værnethingsreglerne med Hensyn til Forundersøgelse eller Retshandlinger udenfor Hovedforhandlingen dog ikke berøver dem deres Gyldighed.

Reglerne om Paaanke på Grund af Af-

gjørelser af Værnethingssspørgsmål medtages ikke her, men henvises til Afsnittet om Retsmidler. Slutningsstykket af § 68 har Hensyn til et særeget Tilfælde. Have flere Retter efter hinanden erklæret sig inkompetente, medens en af dem må være kompetent, må der være et Middel til at få Sagen bragt for den kompetente Ret, selv om Paaankefristen med Hensyn til den første Afgjørelse er udløben. Herpå er den nævnte Bestemmelse beregnet, jfr. den ved lignende Hensyn begrundede Regel i § 13 Nr. 3. Reglerne for Forretningsfordelingen i Stræffesager mellem de flere Statsanklagere og Politimestre ere tildels ligefrem givne ved Reglerne om Værnethinget. Berettiget og forpligtet til at påtale er den Embedsmand, til hvis Embedskreds Sagens Værnething hører. Enkeltstående Retshandlinger må regelmæssig foranlediges af ham, selv om de skulle foregå ved en Ret, der ligger udenfor hans Embedskreds, i så Fald nemlig ved Rekvisition til den vedkommende Statsanklager eller Politimester, se § 76, jfr. dog § 78. Begynder Efterforskningen på en Tid, da der endnu mangler Forudsætninger til at bestemme Værnethinget, er enhver Statsanklager eller Politimester, der først får Anledning dertil, berettiget og forpligtet til at tage Sagen i sin Hånd og foranledige de enkelte Retshandlinger, der måtte blive Spørgsmål om, indtil Værnethinget kan bestemmes, dog at Sagen kan gå over til en anden Statsanklager eller Politimester ifølge Aftale eller overordnet Myndigheds Afgjørelse. Uopsættelige Skridt er uden Henfyn til Beføjelsen til at påtale Sagen som Helhed enhver Statsanklager eller Politimester, som dertil får Anledning, berettiget og forpligtet til at foretage. Er der Valg mellem flere Værnething i en offentlig Sag, og således flere Statsanklagere eller Politimestre lige kompetente, kan enhver af dem tage Sagen i sin Hånd; Prævention vil altså være afgjørende, medmindre Andet aftales eller afgjøres af overordnet Myndighed. Alle disse Regler er der imidlertid neppe Grund til at optage i Loven; de høre hjemme i en Instrux. De vedkomme nemlig ikke Domstolene. Disse have alene at prøve, om Sagen

indbringes, eller Retshandlingen begjæres for ret værnething; er det Tilfældet og den vedkommende Embedsmand tillige ifølge sin Bestikkelse eller ifølge særlig Hjemmel, jfr. § 78, er berettiget til at optræde ved dette værnething som Anklager, have Domstolene ikke Videre at prøve. Dersom f. Ex. en Statsanklager begjærer en enkelt Retshandling, uagtet han ikke er kaldet til at paatale Sagen, og uden at den kan betegnes som uopsættelig, vedkommer det ikke Retten, om han er foranlediget dertil af rette Vedkommende eller ikke; det er et spørgsmaal vedkommende den paagjældende Myndigheds indre Forretningsgang. Deraf følger da, at det er tilstrækkeligt med Hensyn til de Tilfælde, hvor flere værnething kunne vcriges, at udtale den almindelige, baade paa offentlige og private Sager anvendelige Regel, at Valget

tilkommer Anklageren; det vil i offentlige Sager sige, at Retten har at anerkjende den Statsanklager eller Politimester som paataleberettiget, der har et af værnethingene for sig, uden at det vedkommer Retten, om han optræder uden eller efter Aftale med den eller de andre lige kompetente Myndigheder eller ifølge en Afgjørelse af højere Myndighed. Hvad denne Valgret iøvrigt angaar, kræver den Sigtedes Interesse, at Valget ikke ensidig kan gøres om, men at Omgjørelse maa bero i private Sager paa den Sigtedes Samtykke, i offentlige Sager paa en Retsbestutning ifølge Anklagerens Andragende. Efter det indskrænkede Omfang og Beskaffenheden af de Tilfælde, hvor Udkastet begrundet et Valg, er det derimod ikke fAndet rigtigt at give den Sigtede Ret til at fordre en Afgjørelse herom, og heller ikke at give Retten Beføjelse til at omgjøre Valget i Embeds medfør. Da Talen er om to Retter, og Overgangen fra den ene til den anden ikke beror paa Mangel af Kompetence, maa hin Retsbeslutning enten træffes af en dem begge overordnet Ret eller bero paa Enighed. At Valg af Ret til Forunderfølgelse ikke præjudicerer Valget af den dømmende Ret, er naturligt, da der vel er en materiel, men ingen formel Forbindelse mellem disse to Stadier af Stræffesagen.